

Unga med funktionshinder - vanliga diagnoser och olika behov

30/11 2011

Nalen, Stockholm

Åsa Björkman Holmer, FMR och
psykiater

Vad är vanligt?

- Psykiatrisk sjukdom är en ” folksjukdom” (prevalens >1%.)
- Har gått om hjärt-kärlsjukdomar och är globalt sett både vanligare och dyrare än dessa.
- För att få kallas sjukdom skall det finnas en funktionsnedsättning.

Sjukdomar som kan ge avsevärda funktionshinder

- Depression
- Bipolär sjukdom
- Anorexi
- Psykossjukdom/
schizofreni
- Utvecklingsstörning
- Personlighets-
störningar
- Neuropsykiatriska
störningar

Vad är en diagnos?

- Inte synonymt med sjukdom.
- Ett överenskommet namn på ett tillstånd.
- ICD (WHO) och DSM (APA)
- Diagnoser kommer och går (t.ex Aspergers syndrom)

Diagnos forts.

- En diagnos är något man ” ställer”.
- Ställs efter en klinisk undersökning med kompletterande tester och provtagningar.
- ENDAST läkare har utbildningen!
- Psykiatriska diagnostik bedrivs på specialistkliniker (barnpsyk och vux.psyk)

Orsaker till funktionshinder hos unga:

- Utvecklingsstörning(vanligare än vad vi tror)
- ADD /ADHD (en i varje klass?)
- Aspergers syndrom (någon promille)
- Drag av autism / Asperger (otroligt vanligt?)
- Oläkta Depressioner (?), Bipolär sjukdom (1,5%), Schizofreni(1%) och svåra personlighetsstörningar (?).

Mentala (psykiska) funktioner som kan vara störda/nedsatta

- Affektiva (känslomässigt "reglage" och reaktivitet)
- Konativa(enregi/drive/motivation)
- Kognitiva(inläring, planering, organisering)
- Perceptiva(ta in och rätt bedöma verkligheten)
- Vegetativa (reglage av svar på stress och känslor)
- Sociala.(förmåga till flexibilitet och ömsesidighet)

Utvecklingsstörning

- Den enda "testdiagnosen" = IQ < 70
- Delas in i lindrig, måttlig och svår beroende på grad av nedsatt IQ.
- De gravt utvecklingsstörda upptäcks men de lindrigt missas ofta.
- Mycket vanligt med s.k. samsjuklighet som ger påspädning av funktionshindret.

Utvecklingsstörning:

- Intellectuella/kognitiva funktioner är nedsatta
- Leder till störning av sociala och affektiva funktioner. (ångest och depression)
- Vid samsjuklighet med t.ex. psykos också ökade störningar av den perceptiva funktionen.

Utvecklingsstörning forts.

- Är medfödd
- Har olika orsaker (medfödd hjärnskada/ förlossningsskada / blödning / infektion.
- Skall betraktas som ett funktionshinder mer än en ” sjukdom” och innebär en livslång sårbarhet.
- Kan inte botas eller ”läka”.

ADHD/ADD

- A1) Brister i uppmärksamhet: gör misstag , ”slarvar”, tröttnar fort, lyssnar inte,svårt att organisera sin uppgifter, undviker uppgifter som kräver uthållighet och uppmärksamhet, tappar bort viktiga saker,distraheras lätt av annat.

ADHD

- A2)Hyperaktivitet: Pillar med händerna, sparkar med benen,skruvar sig på stolen, väger på stolen. Lämnar sin plats eller klassrummet, springer omkring och stör. Är alltid på gång med något, pratar en massa och avbryter. Kan inte vänta på sin tur

ADHD

- Skall betraktas som en funktionsstörning mer än en sjukdom.
- En barndiagnos. (före 7åå)
- De allra flesta blir bättre med gott stöd/struktur och pedagogiska insatser och medicin.
- Många läker ut.

ADHD

- Hos några blir detta funktionshinder en livslång sårbarhet.
- Hos dessa finns oftast många andra problem kanske först och främst sociala.
- Stor risk för samsjuklighet hos dessa (alkohol/drogberoende, bipolär sjukdom, ångesttillstånd, depression)

Aspergers syndrom

- Beskrevs av Hans Asperger 1944
- En autism med IQ >70 ("högfungerande autism")
- Ett livslång handikapp.
- Drabbar fr.a. den sociala funktionen.
- Kan inte botas eller läka.
- Kan fungera utmärkt under optimala förhållanden

Symtom vid Aspergers syndrom

- A) "smala" och repetitiva intressen o aktiviteter.
- B) klinisk signifikant störning av sociala funktionen, empati, ömsesidighet, oförmåga att förstå ickeverbal kommunikation.
- C) symtomen skall finnas före fyra års ålder och inte kombineras med språkstörning.

Asperger

- Svår störning (<1 promille)
- Stor risk för samsjuklighet i depression, tvångssyndrom, missbruk och psykos.
- Upplevs som avvikande och blir lätt missförstådda.
- Samsjukligheten kan leda till avsevärd funktionsstörning såsom kriminalitet och farlighet.

Drag av Asperger

- 46 % av alla 9-12 år
- Skall inte psykiatriseras
- En annorlunda-het som behövs?
- Definitivt inte en "sjukdom" men en avvikelse i funktionen.

Hur?

- Se till individen, inte diagnosen!
- Ta hjälp av anhöriga och involvera dem om det går.
- Grupp eller inte grupp?
- Hämta info från vården! Kräv medicinska uppgifter från läkare om just denna människa. Inga generaliseringar, tack!
- Fokusera inte enbart på den kognitiva funktionen utan försök få fatt i energi och motivation.

Hur?

- Tiden- läkare inte sår!
- Ställ frågan - vems tid? Använd den!
- Planera tillsammans med den unge.
- Ge tydlig info om planering och mål.
- Sätt igång!
- Mindre snack och mer verkstad!
- Håll kontakt och utvärdera.

Metod

Engagemang och Respekt = Kärlek